

Oponentský posudek
disertační práce Ing. Kateřiny Vašínové
„Vliv změn R faktoru v kontextu návrhu komplexních ochranných opatření
v povodí Kamenice“

Oponent: Ing. Pavel Novák, CSc.
Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.
Oddělení pedologie a ochrany půdy
Praha 5 – Zbraslav, Žabovřeská 250, 156 27

Disertační práce má přiměřený rozsah 95 stran včetně literárních pramenů, tabulek, zkratk a je členěna obvyklým způsobem na 6 kapitol. Součástí práce jsou rozsáhlé grafické přílohy na přiloženém CD. Zabývá se stále vysoce aktuální problematikou eroze a z tohoto pohledu je každá další informace užitečná. Na tomto místě je třeba ocenit, že tato práce vysoké odborné a stylistické úrovně velmi citlivě kombinuje teoretickou část s praktickou aplikací na dané území, to znamená, že podává přímé doporučení na řešení erozních a transportních problémů na území optimálně veliké, kde návrhy opatření mohou být dovedeny až do detailu.

Cíle práce jsou formulovány v první části. Lze říci, že byly v plném rozsahu splněny; snad jen dopady eroze mimo erodované pozemky jsou nastíněny poněkud obecně.

Literární rešerše je obsáhlá a zabývá se jak teoretickými problémy erozních jevů, tak i podrobným stanovením erozního simulačního modelu WEPP na řešení odtoku a eroze. Tuto část vysoce oceňuji, protože se málokdy v podobných pracích vyskytuje. Zde mám několik drobných připomínek a dotazů:

- Několikrát se v této části lze setkat s nepřiliš vhodnou záměnou výrazů sediment – splavenina. Těžko lze říci „pohyb sedimentů“ (str. 14), „transportní kapacita sedimentů“.
- Není mi jasné (nejsem specialista) dokud se vzaly číselné konstanty použité v rovnici 3.32. Co znamená $1570 \text{ clay} - 2500 \text{ clay}^{-2}$?
- Totéž u vzorce 3.34. zjištění celkové pórovitosti ze vztahu $P = 1 - \text{objem. hmotnost v kg/m}^3 \int \text{konst } 2650$?
- Znamená vždy erozní obnažení spodiny (subsoilu) vyšší kyselost půdy?

Velmi oceňuji charakteristiku hydrologických poměrů s rozdělením na dílčí subpovodí v metodické části. Při ploše 16.4 km² to umožnilo velmi přesně definovat odtokové poměry pro diferencované terénní a půdní podmínky. Výborným způsobem jsou podány užitý model USLE a nastínění použití hydrologického modelu Des Q – MAX Q (str. 28). Stejně tak dobře je provedena identifikace drah soustředěného odtoku, výběru kritických bodů i návrhu opatření. K této metodické části rovněž několik poznámek:

- Užití HPJ (hlavních půdních jednotek) bonitačního systému je, pro dané účely správné a jediné možné. Hlavní půdní jednotky jsou ovšem aplikací půdní genetiky (jako celý bonitační systém) a každá HPJ obsahuje tedy určité genetické půdní jednotky (typy, subtypy). Podklad pro charakteristiku HPJ není v seznamu literatury. Na tomto místě je možno vznést otázku, jak se může BPEJ (případně HPJ) měnit vlivem eroze.
- Charakteristika klimatických podmínek podle Quitta 1971 je poněkud zastaralá (což ovšem pro práci není podstatné). Pro charakteristiku klimatu stačilo uvést průměrné roční teploty, úhrn ročních srážek a po případě jejich rozdělení.
- Omezené zpracování půdy: výhody a nevýhody z hlediska eroze.

Výsledky a jejich diskuze je nejcennější částí práce a prošel jsem tuto část skutečně se zájmem. Rovněž zde několik poznámek:

- Na některých dílčích povodích je (v současnosti) překvapivě nízký podíl travních porostů. Přitom toto širší území by pravděpodobně mělo patřit do LFA (less favourable areas) s dotací na zatravnění. Je pro to nějaké vysvětlení?
- Podíl výrazně sklonitých poloh není příliš velký (str. 39, tab. 6) ale o délce svahu je informace pouze nepřímá v dalším (zde informace jen o polohách pozemků).
- Velmi zajímavé jsou údaje o erozním smyvu v hodnocených subpovodích při různých hodnotách R-faktoru. Jak se prakticky ověří, že reálný, skutečný smyv odpovídá vypočtenému?
- Na str. 52 dole je tvrzení, že plochy s maximálním odnosem jsou u konvexních svahů ve třetí a převážně čtvrté čtvrtině svahu, u konkávních svahů rovněž ve třetí a čtvrté čtvrtině svahu. To vůbec nekoresponduje se zákonitostmi tvorby půdního pokryvu na svazích. Proto s tímto tvrzením a tabulkou č. 21 nemohu z hlediska pedologa souhlasit.

Oceňuji vyhodnocení účinnosti navrhovaných opatření (kapitola 5.8. + tabulka č. 26). Jasně je formulován závěr kladného zvýšení účinku plošného rozsahu protierozních opatření, jež vykazují výrazné snížení kulminačních průtoků.

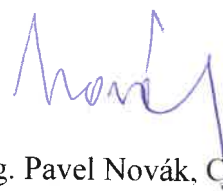
U výpočtu škod by mě zajímalo (kap. 5.10.); jak se došlo k průměrné ceně ornice 350,-Kč/m³. Snížení produkční schopnosti o 10, 20, 30% je pouze ilustrativní, poněkud nadsazené a neplatí obecně.

Závěr posudku.

Disertační práce Ing. Vašínové je v současné době vysoce aktuální. Práce má vysokou odbornou úroveň, jak z hlediska teoretických podkladů, tak i praktické aplikace. Hlavním odborným přínosem je pravděpodobně systémové pojetí řešené problematiky. Velmi oceňuji vysokou přehlednost práce i jejich příloh. Nezanedbatelným kladem práce je rovněž dobrá jazyková stylizace a téměř bezchybný tisk a úprava. Práce je tedy tvůrčím přínosem dané problematiky. Několik výše uvedených poznámek a dotazů nesnižuje vysokou úroveň.

Z těchto důvodů musím konstatovat, že disertační práce Ing. Kateřiny Vašínové plně splňuje a překračuje dané požadavky. Proto jí doporučuji k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu doporučuji, aby byl Ing. Vašínové udělen titul Ph.D. (philosophial doctor).

Praha 26.11.2012

Ing. Pavel Novák, CSc.

OPONENTSKÝ POSUDEK
disertační práce Ing. Kateřiny Vašinové
„Vliv změny R faktoru v kontextu návrhu komplexních ochranných opatření v
povodí Kamenice“

Oponent:

Prof. Ing. František Toman, CSc.
Ústav aplikované a krajinné ekologie,
Agronomická fakulta,
Mendelova univerzita v Brně
Zemědělská 1
613 00 Brno 13

Školitel: Prof. Ing. Jan Váchal, CSc

Studijní obor: Obecná produkce rostlinná

Disertační práce je zpracovaná na 94 stranách včetně příloh. Přináší nezbytné výchozí informace a nové poznatky v oblasti kvantifikace projevů vodní eroze s ohledem na různé způsoby výpočtu pravděpodobného smyvu půdy použitím rozdílných vstupních hodnot faktoru erozní účinnosti přívalových dešťů R. Výběr tématu vychází z potřeby jeho řešení a přirozeně i z výsledků vědecko-výzkumné činnosti a zkušeností doktorandky.

Z disertační práce jsou patrné patřičné odborné a praktické zkušenosti s řešenou tematikou. Její práce směřovala také do problematiky navazujících oborů.

Aktuálnost tématu disertační práce

Využití krajiny má přímý vliv na procesy vodní eroze, na povrchový odtok a na hydrologickou bilanci povodí z hlediska celkového objemu přímého odtoku a akumulaci vody v půdním profilu. Spolu se způsobem hospodaření a provozem zemědělské, lesnické, průmyslové a komunální sféry v území má tento faktor mimořádný vliv na intenzitu erozních, transportních a akumulčních procesů v povodí. Kvantifikaci erozních procesů se věnuje v České republice poměrně malá pozornost, proto téma, kterému je věnována předložená práce je mimořádně aktuální, zvláště s přijetím nové metodiky pro stanovení průměrného smyvu půdy, kde se zásadním způsobem mění doporučená hodnota faktoru R.

Splnění cílů disertační práce

Disertační práce měla za hlavní cíl vyhodnotit vliv změny faktoru R z hlediska potřeby komplexního návrhu ochranných opatření v povodí Kamenice. K těmto analýzám bylo využito výpočetních programů (model USLE v prostředí ArcGIS a dynamický model WEPP) a výpočetní techniky. Dalším cílem bylo vyhodnocení účinnosti ochranných opatření v souvislosti se změnou využívání krajiny po návrhu variant protierozní ochrany. Celkově konstatují, že cíle práce autorka disertační práce splnila.

Metody a postupy řešení

Zvolené metody a postupy hodnotím jako standardní a odpovídající cílům práce.

Je využito již existujících vědeckých poznatků a praktických zkušeností oborů participujících na řešené problematice. Soupis použité literatury zahrnuje tituly zahraničních i tuzemských autorů s aktuálními poznatky k pojednávané tématice. Většina uvedených titulů je v práci citována.

Výsledky disertace – konkrétní přínosy doktorandky

Předložená disertační práce shrnuje získané poznatky a výsledky odborné a vědecké činnosti autorky v daném studijním programu.

Doktorandka v souladu se svojí odbornou a vědeckou orientací na řešenou problematiku přispěla ve své práci k objasnění uceleného souboru aktuálních problémů spojených s problematikou erozních procesů a jejich kvantifikace. Práce přináší nezbytné výchozí informace a nové poznatky získané pomocí výpočtů a modelováním.

Dosažené výsledky jsou velice cenné a poskytují mnoho nových informací. Autorka také velice podrobně tyto výsledky komentuje.

Význam pro praxi a pro rozvoj vědního oboru

Význam výsledků disertační práce spatřuji především v ověření vlivu rozdílných hodnot faktoru R na erozní ohrožení pozemků a následný návrh protierozních opatření na sledované lokalitě. Také lze některé výsledky uplatnit při přípravě podkladů pro zpracování návrhu protierozních opatření v rámci plánů společných zařízení v pozemkových úpravách. Za mimořádně důležitou pokládám také kapitolu, ve které se doktorandka zabývá problematikou výpočtu škod způsobených vodní erozí. Práci považuji za cenný přínos nejen pro praktické využití, ale i pro rozvoj vědního oboru a jako inspiraci pro další výzkum v této oblasti.

Formální úprava disertační práce a její jazyková úroveň

Uspořádání disertační práce považuji za vhodné a přehledné. Rozsah práce je přiměřený, text je doplněn potřebnými tabelárními a grafickými přehledy a graficky dobře zvládnutými výstupy. Práce obsahuje všechny potřebné náležitosti.

Autorka používá některých termínů (protierozní agrotechnologie, biotechnická protierozní opatření) která nejsou v souladu s platnou normou.

Připomínky a dotazy

-/ kapitola literární rešerše je rozdělena na několik samostatných podkapitol ve kterých je problematika formou literární rešerše podrobně analyzována. Rozsah kapitol popisujících dílčí problematiky je nevyvážený. Problém stanovení hodnověrné hodnoty faktoru R je velice složitá záležitost, která je v poslední době předmětem velké diskuze v odborných kruzích. Klíčem ke stanovení jeho alespoň přibližně správné hodnoty bude kvalita podkladů a vhodná metodika výpočtu. Autorka se tomuto problému věnuje na 2 stranách a naproti tomu se popisem modelu WEPP zbytečně podrobně zabývá na 9 stranách.

-/ v práci jsou použity termíny „přívalový dešť“ a „erozně nebezpečný dešť“ . Jaký je mezi nimi rozdíl?

-/ očekávaná klimatická změna se pravděpodobně bude projevovat zvýšeným výskytem extrémních situací. Jaký vliv by tato změna měla na intenzitu erozních procesů a následný návrh protierozních opatření?

-/ v poslední době je využití simulačních modelů velice rozšířené. Umožňují velice efektivně získávat teoretické výsledky při různých alternativních scénářích využití krajiny. Jak vidí autorka práce jejich budoucnost s ohledem na skutečnost, že např. složité modely používané při předpovědi počasí většinou selhávají a mají jen malé procento úspěšnosti. Je také si uvědomit, že jsou prostředkem k naplnění cíle práce, nikoli samotným cílem.

-/ na str.74-76 je uvedena specifikace možných škod způsobených erozí na ploše pozemku a mimo plochu pozemku. Výčet těchto škod je logický ale ne zdaleka úplný. Kvantifikace škod je velice komplikovaná a tudíž zjednodušení, které je v práci uvedeno, může vést k naprosto mylným závěrům. Ekonomická efektivnost protierozních opatření je ve své podstatě vztah mezi náklady a přínosy těchto opatření. Může být realizace protierozní ochrany půdy z tohoto hlediska efektivní?

Výše uvedené připomínky nesnižují úroveň disertační práce a jsem si vědom, že na některé problémy mohou existovat zcela rozdílné názory i ve vědecké sféře.

Závěrečné zhodnocení disertace

Závěrem konstatuji, že téma disertační práce je v současné době velice aktuální, práce je zpracována přehledně a účelně, jako celek má potřebnou vědeckou, odbornou i grafickou úroveň. Pro příslušný vědní obor je dílčím přínosem s řadou nových poznatků, řádně dokumentovaných a správně interpretovaných.

Při řešení zvolené tematiky doktorandka uplatnila a skloubila poznatky z několika vědních disciplin a dosáhla vytčeného cíle. Předložená práce je přínosem v dané problematice s konkrétními bezprostředně využitelnými výsledky.

Disertační práce splňuje předepsané požadavky, doporučuji předložit ji k obhajobě a po jejím úspěšném obhájení udělit Ing. Kateřině Vašinové akademický titul („philosophiae doktor“) „Ph.D“.

V Brně dne 21.listopadu 2012

Prof. Ing.František Toman, CSc.

OPONENTSKÝ POSUDEK

disertační práce Ing. Kateřiny Vašinové „Vliv změn R faktoru v kontextu návrhu komplexních ochranných opatření v povodí Kamenice“

Oponent:

doc. Ing. Miroslav Dumbrovský, CSc.

VUT Brno, Fakulta stavební

Ústav vodního hospodářství krajiny

602 00 Brno, Žižkova 17

Disertační práce, která je zpracovaná v 6 kapitolách na 94 stranách s rozsáhlými grafickými přílohami na přiloženém CD přináší informace, nové poznatky a návrh postupu řešení uceleného souboru aktuálních problémů spojených s problematikou modelování vodní eroze půdy při návrzích protierozní ochrany v krajině a jejich vlivu na odtokové poměry v povodí. Výběr této problematiky vychází z potřeby jejich řešení a přirozeně i z výsledků pracovní-výzkumné činnosti a zkušeností doktorandky. Autorka předložené práce je doktorandkou na Ústavu krajinného managementu ZF JČU České Budějovice.

Z práce jsou patrné patřičné odborné znalosti, které autorka získala jak studiem oboru vodní hospodářství a vodní stavby na VUT v Brně, tak v rámci doktorandského studia na ZF JČU v Českých Budějovicích a také praktické zkušenosti s řešenou tematikou na pracovišti Povodí Vltavy v útvary ochrany povrchových vodních zdrojů.

Aktuálnost tematiky

Předpokládané klimatické změny spojené s globálním oteplováním zemského podnebí a s tím související změna R faktoru a také zvýšení periodicity výskytu povodní a nutnost ochrany proti nim jsou jako závažná problematika předmětem stále většího zájmu odborné veřejnosti. Ochrana proti erozi a povodním z přivalových srážek vyžaduje mj. i hlubší poznání erozních procesů a problematiky přímého odtoku. Tematicke modelování erozních a odtokových poměrů věnuje autorka předložené práce největší pozornost což odpovídá jejímu odbornému zaměření a výzkumné orientaci. Předkládaná disertační práce je jedním z prvních ucelenějších pojednání reagujícím na požadavek odborné veřejnosti posoudit dopady zavedení hodnoty R faktoru = $40 \text{ MJ} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{cm} \cdot \text{h}^{-1}$ v kontextu zvýšení úrovně protierozní ochrany. Obsah práce z tohoto hlediska lze tedy hodnotit jako vysoce aktuální.

Splnění cílů řešení

Práce si klade za cíl vyhodnotit vliv změny hodnoty R faktoru z hlediska potřeby komplexního návrhu ochranných opatření v rozsahu povodí Kamenice (oblast povodí Horní Vltavy). K dosažení tohoto cíle autorka provedla kvantifikaci erozního smyvu a plošného rozsahu pozemků s jeho nadlimitní hodnotou pro variantní hodnoty R faktoru. Na zvýšený plošný rozsah pozemků ohrožených vodní erozí navazoval návrh komplexní ochrany a organizace povodí a vyhodnocení plošného rozsahu navržených protierozních opatření včetně změn využití krajiny. Autorka dále provedla vyhodnocení účinnosti navržených ochranných opatření z hlediska snižování

ní erozního smyvu a ovlivnění základních charakteristik přímého odtoku ve vymezených subpovodích v souvislosti se změnou využití krajiny po návrhu jednotlivých variant komplexní ochrany a organizace povodí. Cennou součástí práce mající logickou návaznost na problematiku kvantifikace erozního smyvu a způsobů ochrany zemědělské půdy před erozí je kategorizace a zhodnocení možných negativních dopadů degradace půdy vlivem vodní eroze na pozemku i mimo erodovaný pozemek na který navazuje i ekonomická analýza nákladů na opatření a jejich porovnání s náklady na likvidaci škod při stávajícím stavu bez provedených opatření v povodí Kamenice

Z předložené práce vyplývá, že vytčených cílů popisovaných na str. 5 a 6 doktorandka dosáhla jak po stránce teoretické tak analytické, kdy autorkou vytvořené metody a postupy jsou aplikovatelné i na jiných povodích.

Způsob zpracování tematiky

Uspořádání práce považuji za vhodné a přehledné. Text je doplněn potřebnými tabelárními a grafickými výstupy a obrázky. Práce je zpracována kvalitně a obsahuje všechny potřebné náležitosti. Je využito již existujících vědeckých poznatků a praktických zkušeností oborů participujících na řešené problematice. Autorka s využitím GIS modelovala různé úrovně R faktoru v kontextu potřeby návrhu protierozní ochrany souvisejících odtokových procesů. Analyzovala příčinné faktory ovlivňující erozní smyv a také základní charakteristiky přímého odtoku a to jak v zemědělské tak také v lesní části povodí. Řešení provedla v povodí Nežárky na vybraném subpovodí Kamenice. Cenný je podrobný teoretický výklad dané problematiky, který je doplněn rozborem a popisem výpočetního aparátu deterministického modelu WEPP a poznatky z konkrétních úloh řešených doktorandkou v minulých letech na Povodí Vltavy. K vyhodnocení míry erozního ohrožení byl využit empirický model USLE v prostředí ArcGIS a dynamický deterministický model WEPP pro vyhodnocení úrovně erozního smyvu v jednotlivých krajinných polohách svahu.

Soupis použité literatury zahrnuje 59 titulů zahraničních i tuzemských autorů s aktuálními poznatky k pojednávané tematice. Většina uvedených titulů je v práci citována.

Z formálního hlediska je práce až na drobné nepřesnosti v textu vyhovující. Z věcného hlediska jsem v disertační práci rovněž nenalezl žádné vážnější nedostatky.

Připomínkovat či diskutovat je možno tyto problémy:

- Bylo by vhodné doplnit informace o hodnotách faktoru erozní účinnosti deště v zahraničí, zejména v okolních zemích
- Jakým způsobem byla statisticky stanovena hodnota $R-40 \text{ MJ} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{cm} \cdot \text{h}^{-1}$
- Proč autorka mezi řadou jiných metod upřednostnila metodu stanovení LS faktoru USLE2D
- V úvodu je konstatováno, že vlivem erozní činnosti se mění BPEJ, které části kódu BPEJ se mohou měnit vlivem negativních účinků vodní eroze?
- Jakým způsobem jsou do modelu WEPP implementovány údaje o srážkách a pedologických charakteristikách
- Jaký algoritmus pro stanovení směrů a akumulace odtoku při modelování v prostředí GIS autorka použila

- Využila autorka pro návrh ochranných opatření standardy GAEC
- Autorka uvádí vysokou účinnost navržených protierozních opatření také z hlediska ochrany území před povodněmi z přívalových srážek. Jaká je účinnost těchto opatření proti povodním z regionálních srážek?
- Prosím o vysvětlení pojmu integrovaná ochrana povodí
- V kap. 5.8 uvádí autorka závislosti odtoku na plošném rozsahu navržených opatření. Jaké jsou závislosti charakteristik přímého odtoku k ostatním příčinným faktorům?
- Jak se dívá autorka na problematiku stanovení hodnot přípustné ztráty půdy
- Při ekonomické analýze dopadů erozního smyvu je nutno bilancovat vedle erozního smyvu v ploše povodí také hodnoty erozních odnosů vznikajících v drahách soustředěného povrchového odtoku a erozní smyv z tání sněhu.

Možnost využití dosažených výsledků

Předložená disertační práce shrnuje získané poznatky a výsledky odborné a výzkumné činnosti autorky v problematice ochrany půdy před erozí a hydrologii malých povodí. Doktorandka v souladu se svojí odbornou orientací na řešenou problematiku přispěla ve své práci k objasnění uceleného souboru aktuálních problémů spojených s GIS analýzami erozních a odtokových poměrů v povodí. Práce přináší nezbytné výchozí informace a nové zkušenosti z aplikace GIS metod. Z pohledu uplatnění obsahu předložené práce je významná možnost aplikace uvedených informací a výsledků práce v rámci odborné činnosti doktorandky na Povodí Vltavy. Doporučuji rovněž výsledky práce publikovat a prezentovat na konferencích a seminářích.

Závěrečné stanovisko

Téma disertační práce je v současné době velmi aktuální, práce je zpracována odpovídajícím způsobem, jako celek má kvalitu a potřebnou vědeckou úroveň. Práce přináší řadu nových poznatků, a konkrétních výsledků využitelných bezprostředně jak v praxi zejména při zpracování návrhu pozemkových úprav tak také ve výuce na katedře krajinného managementu. Hlavní odborný přínos práce spočívá zejména v systémovém pojetí řešené problematiky. Doktorandka své v tomto oboru již nabyté znalosti dále prohlubuje studiem nejnovějších literárních pramenů, spoluprací s tuzemskými i zahraničními pracovišti a vlastními výzkumnými aktivitami.

Disertační práce splňuje všechny požadavky, doporučuji předložit ji k obhajobě a Ing. Kateřině Vašinové udělit akademický titul („philosophiae doctor“) „Ph.D.“.